

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Β΄ ΟΜΑΔΑΣ**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΡΙΑ (σ. 7-30)****ΘΕΜΑ Α΄**

1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

A. Η μεταφυσική ή οντολογία ασχολείται με:

α. τα όρια της γνώσης,

β. το όντως όν,

γ. την ηθική στην καθημερινότητά μας,

δ. την κατάστροψη λογικών επιχειρημάτων.

B. Η αλήθεια ενός επιχειρήματος εξαρτάται από το αν :

α. συνάγεται αναγκαία από τις προκείμενες,

β. υφίσταται στην αντικειμενική πραγματικότητα,

γ. μας βοηθά να ιεραρχούμε τις προτεραιότητές μας,

δ. μας βοηθά να αναλύσουμε κριτικά την καθημερινότητά μας.

Γ. Η εγκυρότητα ενός παραγωγικού επιχειρήματος εξαρτάται από το αν:

α. μας βοηθά να αντιμετωπίσουμε τα αδιέξοδα,

β. δίνει πειστικές απαντήσεις στα ερωτήματα,

γ. είναι αληθές,

δ. μας βοηθά να οργανώσουμε τη ζωή μας λογικά.

2. Να μετατρέψετε έναν επαγωγικό συλλογισμό (μερικό>γενικό) σε παραγωγικό (γενικό>μερικό) χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις.

- Σπουργίτια/πετούν/πουλιά

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

1^η προκείμενη: Τα πουλιά πετούν.

2^η προκείμενη: Τα σπουργίτια είναι πουλιά.

Συμπέρασμα: Τα σπουργίτια πετούν. Το συμπέρασμα έχει μερική εφαρμογή, σε μια κατηγορία πουλιών.

ΘΕΜΑ Β΄

Να αναλύσετε τις φράσεις:

α. Σωστότερο είναι να μαθαίνουμε πώς να φιλοσοφούμε και όχι να μαθαίνουμε ένα έτοιμο σώμα φιλοσοφικών αντιλήψεων και θεωριών

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

α. Το να μαθαίνουμε να φιλοσοφούμε θα πει να βρισκόμαστε καθ' οδόν, εν κινήσει και πάντα σε ετοιμότητα ενώ ο χαρακτήρας του φιλοσοφείν πρέπει να είναι δυναμικός και ανοιχτός.

«Τα ερωτήματά της φιλοσοφίας είναι ουσιαστικότερα από τις απαντήσεις της και κάθε απάντηση μετατρέπεται σε νέο θεώρημα». Καρλ Γιάσπερς

Αυτό σημαίνει ότι :

- ✓ αναρωτιόμαστε για όλα όσα οι άνθρωποι θεωρούν ως δεδομένα και αυτονόητα επειδή

αμφισβητούμε τη φύση και την ουσία τους,

- ✓ αναρωτιόμαστε για την αιτιώδη σχέση ανάμεσα στο σημαίνον και το σημαιόμενο, το πράγμα και την αντικειμενική πραγματικότητα,
- ✓ ξεκινάμε με υποθέσεις προς διερεύνηση και όχι με δεδομένα.

Για να μάθει ο άνθρωπος πρέπει:

- ✓ να απαλλαγεί από τις εντυπώσεις των αισθήσεων και τις προκαταλήψεις και
- ✓ να θεωρήσει ότι η γνώση του είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη ξεκινώντας τη διαδικασία της μάθησης από τη φράση του Σωκράτη «*έν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα*» αλλά και έχοντας κατά νου το ελπιδοφόρο ότι ο άνθρωπος «*φύσει ὀρέγεται τοῦ εἰδέναι*»,
ώστε
  - ✓ όχι μόνο να είναι πάντα διαθέσιμος στην πρόσληψη της γνώσης –δηλαδή το σύνολο της επιστημονικής γνώσης αλλά και
  - ✓ να θεωρητικοποιήσει τον αντικειμενικό κόσμο και
  - ✓ να σταθεί κριτικά απέναντι στον τον εαυτό του.

β. Πόσους κλάδους φιλοσοφίας έχουμε;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

β. Τα φιλοσοφικά ερωτήματα μας βοηθούν να τα κατηγοριοποιήσουμε στους επιμέρους κλάδους της φιλοσοφίας.

Έτσι:

i. η Γνωσιολογία εξετάζει :

- ✓ τι είναι γνώση,
- ✓ ποια είναι τα όριά της,
- ✓ ποια είναι η πηγή της: οι αισθήσεις ή ο νους και
- ✓ πώς την αποκτάμε.

ii. η Μεταφυσική ή οντολογία μελετά :

✓ τη *βαθύτερη ουσία* της πραγματικότητας που δε συλλαμβάνεται με τις αισθήσεις.

iii. η Πρακτική φιλοσοφία ρυθμίζει:

✓ τις *πράξεις* μας και, *συνολικά*, τη *ζωή* μας και τα *αξιολογεί*.

Διακρίνεται σε *τρεις επιμέρους* τομείς:

○ Η *Ηθική* υποδεικνύει τις *αξίες* που πρέπει να διέπουν τη ζωή του ανθρώπου ώστε να είναι ευτυχής.

Αυτή είναι η *Ηθική* φιλοσοφία που ασχολείται με την επίλυση προβλημάτων, την ανάδειξη των δυσχερειών, την προσαρμογή στις καταστάσεις, την επιβίωση, τη λογική οργάνωση της σκέψης, την ιεράρχηση των αξιών, την Ταξινόμηση των προτεραιοτήτων, τη διατύπωση έγκυρων και ακαταμάχητων επιχειρημάτων, την πειθώ, την επικοινωνία με λόγο συγκροτημένο, εύλογο και τεκμηριωμένο, τη *διαλεκτικότητα* και *διαλλακτικότητα* απέναντι στο *δογματισμό*, την κριτική ανάλυση της καθημερινότητας, τη συμβολή στη βελτίωση ή στην αλλαγή της καθημερινότητάς μας.

○ Η *Πολιτική* δίνει απάντηση σε ερωτήματα όπως:

ποιοι *θεσμοί* και ποιες *κοινωνικές αξίες* πρέπει να καθιερωθούν στις πολιτείες ώστε ο άνθρωπος να είναι ευτυχής.

○ Η *Αισθητική* αναζητά το *περιεχόμενο* και τη *φύση* των *έργων τέχνης*.

iv. Η *Λογική* είναι το όργανο της *ορθής νόησης* και απαντά στα ερωτήματα πώς πρέπει να σκεπτόμαστε για να σκεπτόμαστε *σωστά* και τότε τα επιχειρήματά μας είναι *έγκυρα*;))

γ. Ποιοι είναι οι *βασικοί στόχοι* της φιλοσοφικής δραστηριότητας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

✓ Ένας στόχος είναι η *διασαφήνιση* και *οριοθέτηση* των λέξεων. Μια λέξη μπορεί να είναι πολυσήμαντη αλλά ο φιλόσοφος μπορεί να την *αντικειμενικοποιήσει* προσδιορίζοντας τα *σταθερά* της στοιχεία που αναγνωρίζονται από όλους, ώστε το περιεχόμενο των γενικών εννοιών να αποκτά *αντικειμενικό* κύρος.

✓ Άλλος στόχος είναι η *αιτιολόγηση* βασικών πεποιθήσεων με τρόπο ώστε να *ανατρέπονται* έννοιες *αυτονόητες* και βαθιά ριζωμένες στη *συνήθεια* μέσα από μια *συλλογιστική διαδικασία* με *επιχειρήματα αδιάσειστα* που προκύπτουν από τη *σκέψη* και τη *λογική*.

✓ Ένας τρίτος στόχος είναι η *διαμόρφωση* μιας συνολικής θεώρησης του κόσμου και της θέσης του ανθρώπου μέσα σε αυτόν. Η φιλοσοφία καλείται να *διαμεσολαβήσει* ανάμεσα στις αποσπασματικές εικόνες του κόσμου μας και να τις *συμφιλιώσει*, να τις *ιεραρχήσει* και να τις *ερμηνεύσει*.

Επιδίωξη των φιλοσόφων είναι η *συνολική* και *λογικά συνεκτική* (χωρίς αντιφάσεις και αλληλοαναιρούμενες διαπιστώσεις) θεώρηση του *κόσμου* και της *θέσης του ανθρώπου* μέσα σε αυτήν με πρακτικό στόχο τη *βελτίωσή* του τόσο σε *ατομικό* όσο και σε *κοινωνικό* επίπεδο.

Η απάντηση, βέβαια, στα μεγάλα και διαχρονικά ερωτήματα που απασχολούν τον άνθρωπο δεν είναι ποτέ οριστική ή τελεσίδικη.

✓ Και τελευταίος στόχος είναι η *καθοδήγηση* της πράξης και η *ορθολογική* οργάνωση του τρόπου της ζωής μας ώστε η φιλοσοφία να γίνει η *τέχνη του βίου*, ο *τρόπος ζωής*, η *συμπεριφορά*, ο *τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας* και των *πολιτικών θεσμών* με σκοπό να *εξασφαλιστεί* σε όλους η *ισότητα*, η *ισονομία* και η *δικαιοσύνη* με απώτερο στόχο την *κατάκτηση της ευδαιμονίας*.

ΘΕΜΑ Γ'

α. Ποια είναι η *χρησιμότητα* της φιλοσοφίας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

- ✓ Η φιλοσοφία προκαλεί το ενδιαφέρον του ανθρώπου για *θεωρητικές αναζητήσεις* που αποκτούν, όμως, *πρακτική χρησιμότητα* αλλά και τη χαρά από την *καθαρή διανοητική* έρευνα.
- ✓ Με τη φιλοσοφία αποφεύγονται οι εννοιολογικές συγχύσεις, ανιχνεύονται οι *δυνατές* απαντήσεις, συνειδητοποιούνται τα *όρια* της γνώσης μας, διαμορφώνονται *συνολικές αντιλήψεις* για τον κόσμο και τον άνθρωπο και θεώνται τα πράγματα *από απόσταση*.
- ✓ Η φιλοσοφία δίνει τη δυνατότητα για *προσωπική ανάπτυξη* και *κοινωνική πρόοδο* μέσα από τη διεύρυνση του διανοητικού μας ορίζοντα ενώ μας αποκαλύπτει *θεωρητικές* και *πρακτικές* δυνατότητες (π.χ. ο Νεύτων και ο *νόμος της βαρύτητας*, ο Αϊνστάιν και η *θεωρία της σχετικότητας*, τα *ανθρώπινα δικαιώματα*, το *κοινωνικό συμβόλαιο*)
- ✓ Με τη φιλοσοφία οξύνεται η *κριτική μας ικανότητα*, αποφεύγονται τα *λογικά σφάλματα*, ελέγχονται οι προκαταλήψεις
- ✓ Η φιλοσοφία συμβάλλει στην *εμβάθυνση* στις δυσκολίες εμπέδωσης της γνώσης και στο να *αντιμετωπίζουμε* τους συνεργάτες μας με ταπεινοφροσύνη και σεβασμό.

β. Γιατί διακωμωδείται ο φιλόσοφος;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

Συχνά διακωμωδείται ο φιλόσοφος επειδή η φιλοσοφία φαίνεται στον κόσμο :

- ✓ δυσνόητη
- ✓ απρόσιτη και
- ✓ προκαλεί το δέος.

Κατά καιρούς οι πολιτικές εξουσίες καταδιώκουν τους φιλοσόφους επειδή θεωρούν ότι κλονίζουν τα θεμέλια της κοινωνίας. Τα κριτήρια είναι *πολιτικά* και *θρησκευτικά*.

ΘΕΜΑ Δ´

Να σχολιάσετε τα αποσπάσματα:

α. «Επειδή, λοιπόν, η παρούσα φιλοσοφική μας ενασχόληση δεν έχει ως στόχο της, όπως οι άλλες, τη θεωρητική γνώση... είναι ανάγκη να εξετάσουμε το θέμα των *πράξεων*, δηλαδή το πώς πρέπει να τις *πράττουμε*».

Αριστοτέλους, Ηθικά Νικομάχεια

β. *ΜΕΝΩΝ*: Η γνωστή άποψη του σοφιστή ότι «...από τη φύση μας είμαστε σε όλα όμοιοι και βάρβαροι και Έλληνες» μπορεί να λειτουργήσει ως επιχείρημα για τη στήριξη της ανεκτικότητας απέναντι στο διαφορετικό.

Πλάτωνος, Μένων

γ. Σήμερα υπάρχει τρομαχτικά πολλή φιλοσοφία σε μικρές φέτες, έτσι ώστε πια μόνο στα μαγαζιά μπορεί να αγοράσει κανείς κάτι χωρίς κοσμαντίληψη...»

Ρόμπερτ Μουζίλ, Ο άνθρωπος χωρίς ιδιότητες

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

α. *Θεωρητικό μέρος* : Για να οργανώσουμε τη ζωή μας ορθολογικά πρέπει να είμαστε σε θέση:

- ✓ να αναλύουμε και να διασαφηνίζουμε τις έννοιες
- ✓ να αιτιολογούμε τις πεποιθήσεις μας,
- ✓ να επεξεργαστούμε μια συνολική θεώρηση του κόσμου ώστε να υιοθετήσουμε αρχές και αξίες που θα δώσουν νόημα στη ζωή μας.

Πρακτικό μέρος : . Η φιλοσοφία είναι:

- ✓ η τέχνη του βίου
  - ✓ ο τρόπος ζωής, η συμπεριφορά,
  - ✓ ο τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας και των πολιτικών θεσμών.
- με σκοπό να εξασφαλιστεί σε όλους
- ✓ η ισότητα,
  - ✓ η ισονομία και
  - ✓ η δικαιοσύνη με απώτερο στόχο την κατάκτηση της ευδαιμονίας.

Η ευδαιμονία είναι αδιάσπαστα ενωμένη με την αρετή

Ευδαίμων είναι ο άνθρωπος με την ολοκληρωμένη και συγκροτημένη ηθική και ψυχοπνευματική προσωπικότητα, ο καλλιεργημένος που προβαίνει σε ορθές αποφάσεις μέσα

στο άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Ενάρετος είναι αυτός που με τη χρηστή ζωή του μπορεί, έμπρακτα, να ωφελήσει τον εαυτό του και τους άλλους.

Ο ενάρετος τις θεωρητικές αναζητήσεις τις μετατρέπει σε πράξη

Ο άνθρωπος κατακτά την αρετή και γίνεται ευδαίμων

- ✓ είτε με εσωτερική-προσωπική προσπάθεια
- ✓ είτε μέσα στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

β. Οι άνθρωποι δεν είναι όμοιοι. Διαφέρουν ως προς το φύλο, την ηλικία, το χρώμα της επιδερμίδας, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τη μόρφωση, τις επιθυμίες, τις επιλογές, τα θρησκευόμενα...διαφέρουν στα πάντα. Και αυτή η διαφορετικότητα διασφαλίζει και τη θαυμαστή ποικιλία του κόσμου μας όπου διαφορετικοί άνθρωποι κάνουν διαφορετικά πράγματα και έτσι προάγονται η ζωή, η τέχνη και η επιστήμη.

Ωστόσο αυτοί οι διαφορετικοί άνθρωποι είναι ίσοι μεταξύ τους και απέναντι στο νόμο μόνο και μόνο επειδή είναι άνθρωποι.

Έχουν *αναπαλλοτρίωτα φυσικά* δικαιώματα όπως το δικαίωμα στη *ζωή*, την *περιουσία* και την *ελευθερία*: δικαίωμα στη *ζωή* να τη διαμορφώσουν όπως εκείνοι επιθυμούν, δικαίωμα στην *περιουσία* χωρίς να τους αποστερηθεί το δικαίωμα της *ιδιοκτησίας*, δικαίωμα στην *ελευθερία* της σκέψης και της έκφρασης.

Έχουν δικαίωμα στην *ισηγορία*, την *ισονομία*, την *ισοπολιτεία*.

Το κράτος οφείλει να διασφαλίζει τη *στοιχειώδη αξιοπρεπή διαβίωση* των πολιτών και την *απρόσκοπτη πρόσβαση* στις υπηρεσίες: *κοινωνικές, εκπαιδευτικές* καθώς και τις *ιατροφαρμακευτικές* ώστε να διασφαλίζεται η *κοινωνική ηρεμία*.

Επισημαίνουμε, βέβαια, ότι η ελευθερία των μεν δεν πρέπει να στερεί από τους άλλους τη δική τους ελευθερία.

γ. Σε μια, μόνο, όμως, κατ' όνομα, *αντιαυταρχική* εποχή κατά την οποία όλα όσα γίνονται πρέπει να *αιτιολογούνται*, οι επιλογές μας πρέπει να έχουν και μια *θεωρητική υποστήριξη*. Και καθώς οι, *φαινομενικές, δυνατότητες* επιλογών που έχουμε είναι *πολλές* εξίσου *πολλές* είναι και οι *θεωρίες* γιατί επιλέγουμε αυτό και όχι το άλλο όπως εμείς *αντιλαμβανόμαστε* τη *χρησιμότητά* και την *αποτελεσματικότητά* του για εμάς και το περιβάλλον μας.

Στην *πραγματικότητα* οι ελευθερίες που μας *παραχωρούνται* από το οικονομικό και πολιτικό σύστημα είναι και *περιορισμένες* και *ανώδυνες!* Όσο πιο πολύ αναπτύσσεται *τεχνολογικά* μια χώρα τόσο *περισσότερο υποδουλώνονται* τα άτομα σε *κέντρα αποφάσεων* που τα *χρησιμοποιούν* ως *ενεργούμενα* για *ίδιον οικονομικό όφελος* με αποτέλεσμα οι *πλούσιοι* να γίνονται *πλουσιώτεροι* και οι *φτωχοί* *φτωχότεροι*.
